

ІГОР СМУТОК / IHOR SMUTOK

ORCID 0000-0002-5430-163X

(Drohobycki Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki)

АРХІВИ ПЕРЕМИШЛЬСЬКОЇ ШЛЯХТИ (XVIII СТ.)

Słowa kluczowe: archiwa prywatne, ziemia przemyska, szlachta ziemi przemyskiej, archiwa szlacheckie

Streszczenie

Archiwa szlacheckie na terenach ziemi przemyskiej posiadają długą tradycję historyczną. Ich istnienie potwierdzają wzmianki już z XV i XVI w. Dokładne opisy dokumentów znajdujących się w tych archiwach, zachowane w osiemnastowiecznych przemyskich księgach grodzkich i ziemskich, pozwalają na ich bardzo szczegółową charakterystykę. Były to zbiory składające się najczęściej z kilkunastu do kilkudziesięciu dokumentów, niekiedy ich objętość mogła wynosić kilkaset, a nawet kilka tysięcy akt. Chronologicznie dokumenty obejmowały okres od XVI–XVII w., jednak w zbiorach dominowały te powstałe w XVIII w. Rejestry nie zawierają dokładnych wskazówek, co do pochodzenia dawniejszych dokumentów, również niewyjaśniona pozostaje kwestia, czy były to oryginały tworzące archiwa szlacheckie w XVI–XVII w., czy późniejsze kopie. Dokumenty składano w fascykuly, grupujące odrębne tematy, zawierające od kilku do kilkudziesięciu aktów. Zdecydowaną większość dokumentów archiwów szlacheckich stanowiły typowe dla ówczesnej epoki akta o charakterze cywilnym (majątkowym) i sądowym. Na archiwa drobnej szlachty składały się akta wytworzone w miejscu jej zamieszkania przy udziale zainteresowanych osób lub przy udziale kancelarii przemyskich sądów grodzkich i ziemskich. W archiwach bardziej zamożnej szlachty poza wymienionymi powyżej dokumentami, znajdowała się również dokumentacja sądów grodzkich i ziemskich sąsiednich ziem i województw, Trybunału Lubelskiego, sądów królewskich, Trybunału Radomskiego.

Keywords: private archives, the Przemyśl land, nobility of the Przemyśl region, nobility archives

THE ARCHIVES OF THE NOBILITY IN THE PRZEMYŚL REGION (XVIII C.)

Abstract

The archives of the nobility in the Przemyśl region have a long historical tradition. Their existence is confirmed by the mentions dating back to 15th and 16th centuries. Detailed descriptions

of documents found in these archives, preserved in the 18th century Przemyśl municipal and land registers, enable their very detailed characterisation. These collections usually consisted of a dozen to several dozen documents; sometimes their volume could reach several hundred or even several thousand files. Chronologically, the documents covered the period from 16th to 17th century, but the collection was dominated by those drawn up in 18th century. The registers do not contain precise indications as to the origin of the older documents, and the question remains unclear as to whether these were originals that formed the nobility's archives in 16th - 17th centuries or later copies. The documents were filed in fasciculi, grouping separate subjects and containing from several to several dozen acts. The vast majority of documents in the archives of the nobility were civil (property) and court records, typical of the era. The archives of the petty gentry consisted of records drawn up in the place of their residence with the participation of interested persons or with the help of the chancellery of the Przemyśl district and land courts. In the archives of the more affluent nobility, in addition to the above-mentioned documents, there were also records of municipal and land courts from neighbouring lands and provinces, the Lublin Tribunal, royal courts, and the Radom Tribunal.

У міру того як письмо укорінювалося в повсякденному житті шляхетського соціуму, виникала нагальна потреба забезпечити збереження його матеріальних носіїв. Ця цілком очевидна обставина зумовила генезу архівів. Вони виникали як при державних установах та світських і церковних інституціях, так і з волі приватних осіб. Шляхетські архіви від початків відігравали важливу роль у збереженні документальної спадщини, і з часом ця роль лише зростала. Адже занепад державних інституцій Давньої Речі Посполитої та, зрештою, їхня ліквідація, позначалися на збереженості їхніх архівів. Відтак маємо чимало прикладів врятування документів таких архівів завдяки приватній архівістиці.

Родові (сімейні) особові архіви шляхти Давньої Речі Посполитої упродовж останніх півтора століття залишаються об'єктом наукового вивчення польських, українських, білоруських тощо істориків¹. Традиційно дослідницький інтерес

¹ Г.В. Папакін, *Архів Скоропадських: фамільні архіви української еліти другої половини XVII–XX ст. та архівна спадщина роду Скоропадських*, Київ 2004; Н.О. Черкаська, *Архіви магнатерії Правобережної України: історія формування, структура, інформаційний потенціал (кіївські зібрання): автореф. дисертації кандидата історичних наук*, Київ 2010; І.О. Ціборовська-Римарович, *Родові шляхетські бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Микошевських): історична доля та сучасний стан*, Київ 2006; P. Bańkowski, *Polskie archiwa magnackie w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym w Kijowie*, „Archeion” 1964, t. 40, s. 161–189; T. Ciesielski, *Spuścizny rodzinne i gospodarcze po polskiej szlachcie w archiwach na terenie zachodniej i południowej Ukrainy* [w:] *Streszczenie referatów Międzynarodowej konferencji naukowej „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej”*, Białystok 2009, s. 20–24; L. Hiscowa, *Archiwa rodowe Prawobrzeżnej Ukrainy w Centralnym Państwowym Historycznym*

фокусується на архівних збірках магнатів та заможної шляхти, адже їхні розміри та інформаційний потенціал чималі. Архіви нетитулованої шляхти вивчаються не так прискіпливо. Вочевидь, ця обставина зумовлена їхньою поганою збереженістю. Однак вона не може слугувати виправданням для ігнорування вказаних документальних збірок дослідниками. Необхідність вивчення їхньої історії, змістовно-видової структури не викликає жодних сумнівів.

Письмовий документ став неодмінним атрибутом повсякденного життя і побуту перемишльської шляхти вже в XV–XVI ст. Ба більше, він не тільки використовується для поточних справ, але й цілеспрямовано зберігається та передається з покоління в покоління. Це неодноразово засвідчують тогочасні джерела, які за різних обставин фіксують наявність у шляхти на руках писемних пам'яток. Так, Ян Мжуровський, заставивши у 1476 р. Яну Фредру свої землі у с. Стрільчицях, Рудниках і Рудницькій Волі за 250 угорських золотих, передав кредитору через Станіслава Стшельчицького документи на вказані маєтки („omnes suas literas, privilegia, iura et munimenta super eadem bona”²). Подібно Лентовенські в особі Гринька, Стецька, Данила, Сигізмунда і Федьки, заставивши у 1481–1482 рр. за 100 і 200 гривень свої частини Лентовні Олександру Ожеховському, зобов'язалися передати останньому привілей на свої землі, котрий попередньо зберігався у перемишльського владика

Archiwum Ukrainy w Kijowie, (cz. 1), „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 127–139; N. Cariowa, *Archiwa rodowe Czajkowskich i Treterów w zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 119–125; D. Pelc, *Archiwa rodowe Lanckorońskich, Lubomirskich i Dzieduszyckich w zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 111–118; H. Polackówna, *Uwagi o porządkowaniu archiwów rodzinnych*, „Archeion”, 1939, t. 16, s. 1–20; H. Ryszewski, *Archiwa i archiwalia prywatne w archiwistyce polskiej – stan badań i postulaty badawcze*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici: Nauki humanistyczno-społeczne” 1991, z. 236: Historia. Archiwistyka, [nr] 25, s. 21–39; B. Smoleńska, *Archiwa podworskie w Polsce Ludowej*, „Archeion” 1955, t. 24, s. 37–48; L. Suchich, *Archiwa rodowe Prawobrzeżnej Ukrainy w Centralnym Państwowym Historycznym Archiwum Ukrainy w Kijowie*, (cz. 2), „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 141–150; K. Syta, *Archiwa magnackie od XVI do XVIII w. – możliwości i kierunki badawcze* [w:] *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w.*, Białystok 2003, s. 679–691; K. Syta, *Archiwa magnackie w XVIII wieku. Studium kultury kancelaryjno-archiwalnej*, Toruń–Inowrocław 2010; T. Zielińska, *Archiwalia prywatne: (pojęcie, zakres gromadzenia, metody opracowywania)*, „Archeion” 1971, t. 56, s. 71–78.

² *Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie, w skutek fundacji śp. Alexandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego* (dalej: AGZ), t. 18, Lwów 1903, nr 808, s. 122–123.

Івони³. Петро Путятицький, продавши у 1491 р. Машку Гординському за 50 гривен частину с. Гордині, одночасно передав останньому документи на вказану маєтність („cum omni iure et dominio literis, privilegiis originalibus”)⁴. Аналогічно учинив Ян Хорват, продавши у 1501 р. свою частку у селі Вітошинці брату Мартину за 60 гривен („cum omni iure et proprietate literis, munimentis et privilegiis”)⁵.

Бартоломей Ритаровський у 1560 р. засвідчив у перемишльському земському суді, що відібрав від Петра Бжестянського усі листи і привілеї („omnes literas et privilegia”) на с. Ритаровичі⁶; Хома, Василь і Яцько Баранецькі у 1556 р. позивалися проти Кузьми Кальнофойського у справі неповернення їм оригінального привілею, переданого Кальнофойському на зберігання („privilegii originalis”)⁷. Аналогічна справа у 1571 р. розглядалася у тому ж перемишльському земському суді між власниками с. Монастирця, де також згадуються „privilegii originalis serviens super bonis Manasterzecz”⁸; у 1570 р. – між власниками с. Сільця щодо „non restitutionis privilegia ipsos in villa Sielec serviens”⁹; у 1558 р. – між Шоломонськими і Андрійком Кропивницьким щодо листів і привілеїв на с. Кропивник („non restitutionis literarum seu privilegiorum in bona sorte villae Kro-piwnik”)¹⁰; у 1578 р. – між власниками с. Урожа стосовно зберігання майнових документів на їхній осідок („literam seu privilegium per S[acram] R[egiam] M[ajestatem] datae”)¹¹.

В окремих випадках подібного роду справи дозволяють уточнити, про які саме документи йдеться. Зокрема, в одному з актів судового процесу між Кузьмою Кальнофойським та Баранецькими зазначається, що суперечка ведеться за оригінальний привілей князя Лева на с. Баранчиці Малі („originalis privilegiis duxis Leonis ad bonae ipsorum Baranczyce”, „privilegium originaly ducis Leonis serviens ad bonam Parvae Baranczyce”)¹². Подібно один з судових актів суперечки між Крушельницькими інформує про неповернуті

³ Ibidem, nr 1447, s. 213; nr 1843, 1845, s. 267.

⁴ Ibidem, nr 2118, s. 311.

⁵ Ibidem, nr 3344, s. 470–471.

⁶ Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie / Центральный державный исторический архив Украины, м. Львів (dalej: CPAHUL), f. 14, op. 1, spr. 19, s. 569.

⁷ Ibidem, spr. 269, s. 100.

⁸ Ibidem, spr. 275, s. 1441–1442.

⁹ Ibidem, spr. 275, s. 333.

¹⁰ Ibidem, spr. 268, s. 862.

¹¹ Ibidem, spr. 278, s. 176.

¹² Ibidem, spr. 269, s. 97–98, 100.

привілеї, пергаментний лист та лист на розмежування земель („privilegium et literam pergamentum ac literam granitiales ad ipsa bona omnia spectantes”)¹³. Ще один акт судового процесу згаданих Крушельницьких згадує пергаментний листнадання короля Владислава Ягайла на с. Крушельницю, писаний руською мовою („privilegia originali ruthenico ideomatae scriptae olim Wladislai regis super Kruszelnica”)¹⁴. Нарешті, у справі між Шептицькими, Ступницькими, Ортинськими фігурує привілей на 4 дворища у с. Ортиничі¹⁵. Відтак нескладно з’ясувати, що йдеться про привілей короля Владислава Ягайла, виданий 9 вересня 1388 р. якомусь Якубові на 4 дворища в селі Ортиничі¹⁶.

Побіжний огляд відомостей про наявність у шляхти документів та інших писемних пам’яток недвозначно засвідчує, що маємо справу з майновими актами. У першу чергу йдеться про надання (руських князів, місцевих суверенів, польських королів) на землевласність. На середину – другу половину XVI ст. їхній вік становив щонайменше півтори сотні років. Поряд з ними шляхта зберігала межові акти. Вочевидь, були й інші документи, котрі з точки зору майнових відносин легітимізували права на нерухомість та слугували доказовою базою в перманентних земельних суперечках. Зрештою, на це вказують ужиті в множині означення „листи і привілеї” („literarum seu privilegiorum”). Втім, більш докладної інформації про обсяги та змістовно-видову структуру шляхетських архівів тогочасні документи не містять.

Ситуація докорінно змінюється у XVIII ст. Це пов’язано з появою такого різновиду документації як реєстри / списки документів. Вони укладалися зазвичай по смерті власника й становили складову частину посмертних реєстрів рухомого майна. Частина з них потрапляє на сторінки перемишльських гродських і земських актів. На сьогодні у розпорядженні історика близько двох десятків таких реєстрів / списків документів. Зокрема:

Петра Кульчицького Волчка, землевласника Кульчиців (1723)¹⁷.
Станіслава Журовського, новгородського чашника (1723)¹⁸.

¹³ Ibidem, spr. 269, s. 40.

¹⁴ Ibidem, spr. 267, s. 335–336.

¹⁵ Ibidem, spr. 263, s. 507–508.

¹⁶ *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 6: *Dokumenty z lat 1386–1417*, Wrocław 1974, nr 1546; *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski*, P. 4, Varsoviae 1915, Supplement, nr 336.

¹⁷ CPAHUL, f. 14, op. 1, spr. 228, s. 1163–1165.

Йосифа Вітовського, брацлавського чашника (1724)¹⁹.
Стефана Попеля Овсяника, лівського чашника, землевласника села Луки (1726)²⁰.
Йосифа Віслоцького, белзького скарбника (1736)²¹.
Марка Блажівського (1744)²².
Антон Журовського, брацлавського ловчого (1750)²³.
Яна Турянського Кагановича, землевласника села Новошиті (1752)²⁴.
Ремігіана Залеського, брест-куявського чашника, землевласника Гордині і Секерчиців (1754)²⁵.
Яцентія Кульчицького Тудюка, землевласника села Кульчиці (1756)²⁶.
Станіслава Ритаровського, червоногородського скарбника (1763)²⁷.
Олександра Городиського (1763)²⁸.
Якуба Копистинського, брацлавського підчашого, землевласника сіл Попелі, Борислав, Кропивник, Східниця (1765)²⁹.
Антон Країнського, перемишльського мечника (1766)³⁰.
Миколая Тустанівського Котоноса, землевласника Тустановичів (1767)³¹.
Домініка Вишотравки, хенцицького чашника, землевласника Ільника, Лосинця (1768)³².
Томаша Луцького Тильчака, землевласника Луки і Унятичів (1773)³³.
Базилія Кульчицького Штокайла, землевласника Кульчиців (1773)³⁴.
Йосифа Яшовського, землевласника Праковиць (1774)³⁵.

¹⁸ Ibidem, s. 1693–1739.

¹⁹ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 524, s. 1542–1587.

²⁰ Ibidem, spr. 527, s. 2603–2606.

²¹ Ibidem, spr. 545, s. 2981–2993.

²² Ibidem, spr. 566, s. 2292–2295.

²³ Ibidem, spr. 584, s. 2133–2178.

²⁴ Ibidem, spr. 589, s. 3140–3160.

²⁵ Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 235, s. 391–413.

²⁶ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 601, s. 553–568.

²⁷ Ibidem, spr. 620, s. 476–511.

²⁸ Ibidem, spr. 621, s. 115–118.

²⁹ Ibidem, spr. 624, s. 1425–1438.

³⁰ Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 239, s. 152–242.

³¹ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 628, s. 815–820.

³² Ibidem, spr. 629, s. 130–173.

³³ Ibidem, spr. 638, s. 159–163.

³⁴ Ibidem, spr. 639, s. 439–467.

³⁵ Ibidem, spr. 642, s. 365–366.

Базилія Кульчицького Жигайла (1779)³⁶.

Зазначена документальна підбірка дозволяє проаналізувати змістовно-видову структуру шляхетських архівів, їхні обсяги, хронологію і географію документів тощо.

При побіжному огляді реєстрів найперше впадає у вічі суттєва варіативність кількості документів кожного окремо взятого шляхетського архіву. Тут трапляються збірки, що нараховували заледве кільканадцять актів. Наприклад, по смерті лівського чашника Стефана Попеля Овсяника залишилося 19 документів „w jednym fascykule zawiazane”, ще якісь акти він за свого життя передав Казимиру Коритку для ведення справ в Люблінському трибуналі³⁷. Згідно реєстру майна покійного Марка Блажівського Андрійковича його „munimenta” нараховували усього 11 актів³⁸. Усе це документи, витворені упродовж життя і діяльності їхнього власника. Відтак вказані приклади відтворюють модель, яка демонструє, що саме по собі могла залишити одна особа. До певної міри це припущення підтверджується іншими реєстрами документів. Так архів Петра Кульчицького Волчка значно більший за обсягом та нараховує до сотні документів. Однак, акти безпосередньо пов’язані з його особою, обраховуються не більше як двома десятками. Решта – це „Papiery w fascykule nieboszczki panny Anny Turzanski[ej] primi voti nieboszczyka Piotra Kulczyckiego małżonki, item panów Szempińskich i Popielów różne... in numero dwadzieścia i sześć w tym fascykule”, „Papiery na dobra wsi Pęcławice nazwanych J[ego]m[oś]ci Pana Ulińskiego dziedzicznych in numero sied[em]naście”, „Item do tychże dóbr różnych papierów w fascykule n[umer]o triginta unum”³⁹. Окрім того, серед документів Петра Кульчицького Волчка згадуються інвентарі сіл Жухоціна за 1713 і 1714 рр. і Злотників за 1719 р. та „registra po zydowsku pisane”⁴⁰.

Одночасно існували архіви, що нараховували не одну сотню документів. Зазвичай вони складалися з кільканадцяти або з кількох десятків фасцикулів, кожен з яких містив 20–30 документів. Так, зібрання Йоана Турянського Кагановича з с. Новошичів було сформоване з 15 фасцикулів. З них 14 фасцикулів [I (26)⁴¹, II (24), III (11), IV (23), V (11), VI (4), VII (6), VIII (6), IX (8), X (19), XI (10), XII (11), XIII (23), XIV (62)] сумарно нараховували 254 актів. Щодо останнього, XV фасцикулу,

³⁶ Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 246, s. 243–252.

³⁷ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 527, s. 2603–2604.

³⁸ Ibidem, spr. 566, s. 2293–2295.

³⁹ Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 228, s. 1165.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Тут і далі римською цифрою позначений номер фасцикулу, у дужках арабськими цифрами вказана кількість документів, уміщених в фасцикулі.

кількість уміщених у ньому документів не зазначалася. Але як постає з його опису, там містилося щонайменше два десятки різних актів, листів та реєстрів⁴². Дещо меншим за обсягом був архів, залишений по смерті Яцька Кульчицького Тулюка. До нього увійшло 9 фасцикулів, з яких перші вісім включали 158 документів й останній містив неозначену кількість актів („9. w którym kwity do lasu, pozwu różne, prorogacje, listy, taksa cudzych budynków, testimonia i inne fragmenta”), обрахунок яких йшов на дватри десятки⁴³. Архів жидачівського чашника Станіслава Ігнатія Ритаровського складався з 20 фасцикулів: I (11), II (25), III (81), IV (11), V (6), VI (35), VII (9), VIII (13), IX (18), X (19), XI (20), XII (15), XIII (6), XIV (9), XV (12), XVI (14), XVII (36), XVIII (48), XIX (?), XX (3). З них 19 фасцикулів містили 391 документ. Ще кілька десятків необлікованих листів було у XIX фасцикулі⁴⁴. Архів Домініка Вишотравки не поступався збірці Ритаровського. Він нараховував 38 фасцикулів, з яких 34 містили сумарно 484 документи: I (54), II (7), III (10), IV (9), V (10), VI (35), VII (17), VIII (33), IX (23), X (16), XI (15), XII (12), XIII (15), XIV (10), XV (18), XVI (10), XVII (9), XVIII (10), XIX (13), XX (5), XXI (11), XXII (4), XXIII (4), XXIV (2), XXV (2), XXVI (3), XXVII (7), XXVIII (7), XXIX (2), XXX (7), XXXI (11), XXXII (54), XXXV (26), XXXVII (13). Ще чотири фасцикули: XXXIII (?), XXXIV (?), XXXVI (?), XXXVIII (?) містили писемні пам'ятки, кількість яких не вказувалася⁴⁵. Без перебільшення можна стверджувати, що архів Вишотравки містив понад півтисячу документів. Нарешті, документальна збірка брацлавського підчашого Якуба Копистинського за обсягами значно перевищувала усі попередньо згадані. Перелік лише самих фасцикулів склав 115 позицій⁴⁶. Окремо згадані „do wyczytania i ułożenia, przez pogryzienie myszów, trudnych i popsutych fascykulów dużych czterdzieści i cztery”⁴⁷. Вочевидь, у цьому випадку йдеться не про сотню, а про кілька тисяч документів.

Чим зумовлені такі неоднакові розміри шляхетських архівів? На це питання безпосередньої відповіді в самих реєстрах годі шукати. Знайомство з життям і побутом шляхетського соціуму Перемишльської землі виказує кілька факторів. На обсягах документальної спадщини позначалися життєві перипетії її власників в межах кількох поколінь. Тобто рід міг розростися і розпастися на кілька родин і родових відгалужень. Відтак

⁴² СРАНУЛ, f. 13, op. 1, spr. 589, s. 3140–3160.

⁴³ Ibidem, spr. 601, s. 553–568.

⁴⁴ Ibidem, spr. 620, s. 476–511.

⁴⁵ Ibidem, spr. 629, s. 130–173.

⁴⁶ Ibidem, spr. 624, s. 1426–1438.

⁴⁷ Ibidem, s. 1434.

ділилося і рухоме, і нерухоме майно, а разом з ним розпорошувалися сімейні і маєткові документи. Хтось з членів сім'ї міг полишити родовий осідок та мігрувати за межі Перемишльської землі і навіть Руського воєводства. Напевне, так було у випадку з Петром Кульчицьким Волчком. Усе своє доросле життя він провів на військовій службі у панцерних хоругвах львівського хорунжого Станіслава Дідушицького (1699), князя Михайла Вишневецького (1702–1709), мазовецького воєводи Станіслава Хоментовського (1718). Один з його братів, Миколай чи то пак Михайло, помер передчасно у 1702 р., інший – Андрій Франциск – виселився на Поділля. Відтак родинні документи Кульчицьких Волчків, якщо такі існували, ймовірно, зберігалися у нащадків Васька (Базилія або Сенька) Самуеля Кульчицьких Волчків, котрі упродовж XVII–XVIII ст. не полишали родового села⁴⁸. Родина могла вигастити по чоловічій лінії, а її маєток разом з документами опинитися в руках носіїв інших прізвищ. Так, частина родових документів Городиських Яцьковичів Гулів потрапила до Миколая Турянського Кагановича, одруженого з однією з трьох дочок Яна Городиського Гуля. Успадкувавши по тестю частину сс. Новошичів і Городища та набувши частину новошицьких земель від Маріанни Городиської Гуль, Миколай розпоряджався одночасно й документами на ці маєтки. Згодом їх успадкував Миколаїв син Ян й по його бездітній смерті вони були описані та згадані в реєстрі документів, укладеному в 1752 р.⁴⁹

Розміри архіву також визначалися вдачею, особистими характеристиками та набутими професійними навичками їхніх власників. Особи активні, задіяні в суспільне життя, які пробували себе на різних поприщах, залишали по собі більше слідів своєї діяльності, відображеної у документальній спадщині. Чудовим прикладом може слугувати постать Домініка Вишотравки, власника земельних наділів у сс. Ільнику, Мельничному, Турці. Він здобув освіту та в 1750–60-х роках входив до складу палестри перемишльської гродської канцелярії⁵⁰. Обізнаність з правом, засадами документообігу тощо дозволяли йому виконувати обов'язки плєніпотента різних осіб та представляти їхні інтереси у судах. Домінік Вишотравка

⁴⁸ І. Смуток, *Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.)*. Родоводи, Львів 2021, т. 4, s. 702–705.

⁴⁹ І. Смуток, *op. cit.*, т. 2, s. 531–534.

⁵⁰ У 1754 р. він зветься „actorum castrensis capitanensis premisliensis palestrita” (f. 13, op. 1, spr. 593, s. 1072). У 1759–1764 рр. Домінік Вишотравка незмінно присутній серед урядовців перемишльського гроду у канцелярії під час складання присяги новопризначених віцегерентів, писаря, бурграбія, субделегатів цього ж гроду (СПАНУЛ, f. 13, op. 1, spr. 605, s. 521, 764; spr. 616, s. 1361; spr. 620, s. 448–450, 1173–1174).

ангажувався до роботи Вишньовського сеймику та неодноразово отримував різноманітні доручення, як то представляв інтереси Перемишльської землі у Радомському трибуналі (1758)⁵¹, входив до комісії, делегованої до примаса (1764)⁵², обирався до каптурових судів (1764) та брав участь у створенні конфедерації Руського воєводства по смерті Августа III (1764)⁵³. Цілком закономірно, що Домінік Вишотравка, на відміну від десятків й сотень шляхетської братії, замешкалої поряд у сс. Ільнику, Мельничному, Турці та навколишніх шляхетських засцянках, котра не вміла писати і читати та переймалася лишень власним господарством, чудово знав вагу писемного документа, а тому цінував його та дбайливо збирав. Що, зрештою, й засвідчує реєстр його добре впорядкованого архіву.

Аналіз хронології документів дозволяє зробити ще кілька цікавих висновків та напговхує на певні роздуми. Незначні за розмірами документальні збірки, як то наприклад, Петра Кульчицького Волчка або Миколая Тустанівського Котоноса демонструють очевидну тенденцію – вони формувалися за життя власника з документів, створених у процесі його життєдіяльності. Серед них вкрай мало документів, які існували раніше. В архіві Кульчицького такі цілком відсутні. Можливо, вони були лише серед „*rarięów*” Анни Турянської, дружини Петра Кульчицького, або у фасцикулі документів на маєтки у селі Пенцлавичі, де зазначена тільки загальна кількість актів, без докладного переліку⁵⁴. У архіві Тустанівського вони трапляються. Миколай Тустанівський виступає уперше на сторінках перемишльських актів у 1720 р.⁵⁵ Помер він невдовзі після 1752 р.⁵⁶ Таким чином, з двох десятків актів його архіву 15 документів датуються 1731–1751 рр., натомість шестеро з’явилися за його попередників (1639, 1692 (2), 1709 (2), 1712)⁵⁷. Для більших документальних збірок ця тенденція також властива. Так, серед документів Яна Турянського Кагановича 119 документів датуються 1720–1750-ми роками, тобто періодом його дорослого життя, натомість решта – це 2 документи з XVI ст., 20 – XVII ст. та 19 – початку XVIII ст.⁵⁸ Деякі інші пропорції демонструє хронологія документів з архіву Домініка Вишотравки та Базилія Кульчицького Штокайла. На період короткого, але активного життя Домініка

⁵¹ AGZ, t. 23, Lwów 1928, s. 361.

⁵² Ibidem, s. 446.

⁵³ Ibidem, s. 455–456.

⁵⁴ CPAHUL, f. 14, op. 1, spr. 228, s. 1165.

⁵⁵ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 510, s. 2527.

⁵⁶ Ibidem, spr. 628, s. 815; f. 14, op. 1, spr. 228, s. 600, 2356; spr. 236, s. 420.

⁵⁷ Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 628, s. 815–816.

⁵⁸ Vide: Tabela.

Вишотравки (з середини 1740-х до середини 1760-х років) припадає датування 284 документів, півтора сотні – це акти, що з'явилися упродовж другої половини XVII – першої половини XVIII ст. В Архіві Базилія Кульчицького Штокайла лишень 46 припадають на період дорослого життя їхнього власника, решта, а це понад дві сотні актів, датуються XVI – першою половиною XVIII ст.⁵⁹ Таким чином, шляхетські архіви могли акумулювали документи їхніх власників й для невеликих збірок вони становили основу. Більші архівні зібрання також могли формуватися на основі документації, створеної упродовж життя їхнього власника. Поряд з тим вони могли включати документи попередніх поколінь та архівні збірки інших осіб та родин.

Таблиця 1

Хронологія документів окремих шляхетських архівів

	Датування документу (кількість документів)
Архів Яна Туряньського Кагановича (1752)	1571 (1), 1575 (1) 1660 (1), 1651 (1) 1668 (2) 1672 (1), 1676 (2) 1680 (1) 1691 (7), 1692 (3), 1693 (1), 1694 (1), 1695 (1), 1699 (1) 1700 (2), 1702 (1), 1704 (2), 1708 (1) 1710 (1), 1712 (2), 1714 (3), 1715 (3), 1716 (1), 1717 (1), 1718 (2) 1720 (6), 1721 (6), 1722 (6), 1723 (5), 1725 (5), 1726 (1), 1728 (3), 1729 (9) 1730 (3), 1731 (4), 1732 (7), 1733 (2), 1734 (1), 1735 (1), 1736 (5), 1737 (4), 1738 (6), 1739 (4) 1740 (12), 1741 (2), 1742 (10), 1741 (2), 1743 (2), 1744 (4), 1746 (3), 1747 (1), 1748 (2) 1751 (2) 1752 (1)

⁵⁹ Ibidem.

	Датування документу (кількість документів)
Архів Домініка Вишотравки (1765)	1655 (1) 1678 (1) 1686 (1) 1693 (1), 1694 (1) 1701 (2), 1703 (1), 1706 (1), 1709 (1) 1712 (2), 1713 (1), 1714 (2), 1717 (1), 1718 (6), 1719 (2) 1720 (1), 1721 (4), 1723 (12), 1724 (1), 1725 (5), 1726 (13), 1727 (7), 1728 (8), 1729 (2) 1730 (10), 1731 (6), 1732 (4), 1733 (1), 1734 (5), 1736 (3), 1737 (4), 1738 (20), 1739 (4) 1740 (3), 1741 (6), 1742 (7), 1743 (3), 1744 (8), 1745 (14), 1746 (10), 1747 (19), 1748 (5), 1749 (23) 1750 (15), 1751 (22), 1752 (16), 1753 (17), 1754 (19), 1755 (16), 1756 (2), 1757 (5) 1758 (21), 1759 (26) 1760 (18), 1761 (19), 1762 (5), 1763 (3), 1764 (1)
Архів Базилія Кульчицького Штокайла (1773)	1284/1696 (1) 1556 (2), 1557 (2) 1580 (1), 1581 (2), 1582 (2) 1590 (2), 1591 (1) 1615 (1), 1617 (1), 1618 (1) 1620 (1), 1621 (1), 1622 (1) 1630 (1), 1632 (1), 1633 (1), 1639 (1) 1640 (1), 1642 (1), 1644 (1), 1645 (1) 1650 (1), 1651 (1), 1652 (1) 1662 (1), 1667 (1) 1673 (1), 1674 (1), 1675 (2), 1676 (1) 1691 (2), 1693 (1), 1697 (2) 1700 (1), 1701 (1), 1702 (2), 1703 (1), 1705 (2), 1709 (1) 1710 (2), 1711 (3), 1713 (2), 1715 (2), 1716 (1), 1718 (4) 1720 (2), 1721 (4), 1722 (2), 1723 (2), 1724 (1), 1725 (2), 1727 (1), 1728 (5) 1730 (2), 1731 (1), 1732 (1), 1733 (2), 1734 (3), 1735 (1), 1736 (7), 1737 (8), 1739 (1) 1740 (3), 1741 (13), 1742 (8), 1743 (34), 1744 (9), 1745 (11), 1746 (16), 1747 (7), 1748 (7), 1749 (4) 1750 (1), 1752 (1), 1753 (3), 1754 (6), 1756 (1), 1757 (3), 1759 (1) 1760 (4), 1761 (4), 1762 (1), 1763 (1), 1764 (4), 1766 (5), 1767 (2), 1768 (1) 1770 (3), 1771 (2), 1773 (4)

Джерело: СРАНУЛ, ф. 13, оп. 1, spr. 589, s. 3140–3160; spr. 629, s. 130–173; spr. 639, s. 439–466

Наявність в архівах писемних пам'яток, створених за життя попередніх поколінь – факт промовистий. Без сумніву, акти XVI–XVII ст. у реєстрах документів, укладених у XVIII ст., є свідченням їхньої практичної значущості та актуальності для шляхти. Однак, коли і за яких обставин вони потрапили до архіву – це питання залишається відкритим. Виникає спокуса потрактувати це як планомірне формування архіву упродовж тривалого часу, починаючи XVII ст., а подекуди з XVI ст. Втім, можливий і інший варіант. Маємо справу з копіями, зробленими значно пізніше від дати створення документу. Подібні копії видавалися канцеляріями гродських і земських судів на першу вимогу. Саме вони упродовж усього періоду свого існування залишалися одним з основних джерел продукування та поповнення шляхетських архівів документацією, яка свого часу була втрачена. Ймовірно, за рахунок виписів з перемишльських гродських і земських актів відбувалося формування збірок Базилія Кульчицького Штокайла, Яцентія Кульчицького Тулюка, Базилія Кульчицького Жигайла. Чимала кількість документів XVI–XVII ст. у їхніх архівах могли становити пізніші витяги з актів перемишльського гродського і земського судів. Можна навіть припустити, що безпосередній стосунок до їхнього пошуку в архівах канцелярії та видачі мали Георгій Кульчицький та Павло Кульчицький Тулюк, котрі виконували обов'язки сусцептантів перемишльської гродської канцелярії, а Павло – ще й субделегата перемишльського городу⁶⁰.

Змістовно-видова структура. Як засвідчують реєстри, архіви, що нараховували від кількадесяти до кількох сотень документів, зазвичай групувалися за фасцикулами. Один фасцикул включав від кількох і більше документів, присвячених спільній тематиці. Ось як, для прикладу, це виглядало згідно реєстру документів Яна Турянського Кагановича:

Fasciculus primus. Specyfikacja dokumentó[w] z Ichmościami Panami Kopystyńskimi. W tym fascykule papi[e]rów in numero dwadzieścia sześć.

Fasciculus secundus. Z Jegomością Panem Krupińskim, z Jaśnie Wielmożnym Jegomością Panem Borzęckim. W tym fascykule papi[e]rów in numero dwadzieścia cztery.

Fasciculus tertius. Działów i części, także donacje do Nowoszyc należące. W którym fascykule papi[e]rów jedynaście.

Fasciculus quartus z Ichmościami Pany Koblańskimi, Żuławskimi i innemi. W którym fascykule papi[e]rów numero dwadzieścia i trzy.

Fasciculus quintus. Z Ichmościami Pany Jaworskimi. W tym fascykule papi[e]rów numero jedynaście.

⁶⁰ I. Смуток, *op. cit.*, t. 4, s. 514, 540.

- Fasciculus sextus. Z W[ielmożnym] J[ego]m[ością] Panem Stefanem Ustrzyckim stolnikiem winnickim, w którym papi[e]rów numero cztery.
- Fasciculus septimus. Jegomości Pana Mikołaja Turzańskiego zapisów żonom, w którym papi[e]rów numero sześć.
- Fasciculus octavus. Z różnemi Ichmościami, w którym papi[e]rów in numero sex.
- Fasciculus nonus. Różnych dokumentów, których papi[e]rów numero ośm.
- Fasciculus decimus. W którym dokumenta z Ich[mościami] Pany Pohoreckiem, zostającymi, przed tym w opiece u J[ego]m[ości] Pana Turzańskiego. W tym fascykule kontraktów, kwitów o część w Sozani i innych dokumentów 19, regestrów niepodpisanych, ale niektórych potrzebnych jedynaście, listów także niektórych potrzebnych in n[ume]ro 17.
- Fasciculus undecimus. W którym karty od gromady bronnickiej. W tym fascykule papi[e]rów dziesięć.
- Fasciculus duodecimus. Karty, kwitów J[ego]m[ości] Panu Turzańskiemu służących, in n[ume]ro jedynaście.
- Fasciculus decimus tertius. W którym interczyzy ślubne J[ego]m[ości] Pana Horodyskiego, Baranieckiego, kwity z brania posagów od siostr i szwagrów J[ego]m[ości] P[anu] Turzańskiemu dane i inne karty. W tym fascykule papi[e]rów in n[ume]ro 23.
- Fasciculus decimus quartus. W którym terminatki, testimonia, listy, pozwy, notatki, registra różne, kopie, genealogie, te najmniej potrzebniejsze, których jest wszystkich in numero 62 w tym fascykule znajdujących się.
- Fasciculus decimus quintus. W którym kwity pogłównego, dymowego, także saskie, moskiewskie rachunki i rejestrzyki podatków, podarte fragmenta, teki dwie szkolne papi[e]rowe z różnemi fragmentami i skryptur dwie szkolnych⁶¹.

Окрім відомостей про поділ документів на фасцикули, реєстри подекуди також класифікують акти за видовою приналежністю, зазначаючи, до якої саме категорії він належав, наприклад: контракт (kontrakt), скрипт (skrypt), маніфестація (manifestatio), роборація (robboratio), декрет (decretum), інтромісія (intromissus), донація (donatio), цесія (cessio), застава (obligatio), позов (citatio) та інші. Побіжний огляд номенклатури документів засвідчує, що в шляхетських архівах наявний увесь спектр документації, яку використовували в тогочасному соціумі для врегулювання майнових та судових правових відносин.

Частини таких документів продукувалися безпосередньо власниками архівів, їхніми родичами та іншими зацікавленими особами. До таких належали, наприклад, контракти, компланації, інтерцизи, квити, поділи майна, заповіти, карти (боргові записи), реверси, свідчення (тестимонії), реєстри речей, боргів, майна. Судячи з усього, в архівах вони зберігалися у вигляді оригіналів. Поряд з тим частина документів сформувалася за участі судово-адміністративних установ та їхніх

⁶¹ CPAHUL, f. 13, op. 1, spr. 589, s. 3140–3156.

канцелярій. Насамперед йдеться про перемишльські гродські і земські суди та їхні канцелярії, а також аналогічні установи, розташовані у Сяноку, Львові, Жидачеві, Галичі, Терехові тощо. Трапляються документи з більш віддалених територій та інших адміністративно-судових установ Давньої Речі Посполитої.

Для прикладу реєстр документів з архіву Базилія Кульчицького Жигайла містив 6 донацій з перемишльського земського суду. Усі вони датуються XVI – першою половиною XVII ст. Ще 13 донацій були витвором перемишльської гродської канцелярії. З актових книг тієї гродської канцелярії в архіві Базилія опинилися витяги або копії 1 цесії, 1 баніції, 1 позову, 1 візії та 2 маніфестацій. З оригінальних документів архів Базилія Кульчицького Жигайла містив 9 контрактів (на продаж-купівлю, заставу, оренду, цесію нерухомості). Вісім з них були укладені в Кульчицях й один – у Перемишлі. Також у реєстрі згадуються 4 скрипти про позичання певних коштів, стільки ж квитів, що засвідчили сплату коштів. Також в цьому ж шляхетському архіві подибуємо одну візію, тобто огляд завданих збитків, одну апробацію акту купівлі-продажу, одну шлюбну угоду-інтерцизу, один інвентар маєтку та один заповіт⁶². Змістовно-видова структура архіву Базилія Кульчицького Жигайла, ймовірно, була типовою для рядової шляхти, що купчилася по своїх шляхетських засянках не тільки у Кульчицях, але й у сусідніх Гордині, Білині Великій, Сільці, Ступниці, Городищі, Созані, Бачині, Урожі, Винниках і т.д. Це шляхта, цілковито заклопотана господарюванням на своїх невеликих земельних наділах, слабо залучена до суспільно-політичного життя й обмежена у своїх контактах. Відтак їхні архіви є цілковитим відзеркаленням саме такої ситуації.

Архів Станіслава Ритаровського за змістовно-видовою структурою виглядав наступним чином:

23 маніфестації та дві реманіфестації. Половина з актів перемишльського гродського суду, інші (по 1–2) з актів галицького, львівського, люблінського, сяноцького, жидачівського гродських судів та перемишльського земського суду;

10 протестацій перемишльського гродського суду;

21 реляція, з яких половина – з перемишльського гродського суду, ще 9 з канцелярії галицького гродського суду і одна видана у тереховлянському гродському суді. Дві реляції з Галича, як зазначено в реєстрі документів, згодом були облятовані у актах перемишльського гродського суду;

⁶² Ibidem, f. 14, op. 1, spr. 246, s. 243–252.

11 декретів (*decretum*), виданих перемишльським гродським і земським судами, галицьким гродським судом та виїздними комісіями у Ритаровичах і Перемишлі. Деякі декрети, як зазначено в реєстрі, були оригіналами, один – копією, два декрети були видані в Ритаровичах та облятовані згодом у перемишльських гродських актах;

по одному позову (*citatio*) та припозову (*adcitatio*) з галицьких гродських актів;

2 арешти (*arestum*) з перемишльських гродських актів;

3 баніції (*banitio*) з перемишльських гродських актів;

2 обляти ексекуційних актів (*oblata actus executionis*) з перемишльських гродських актів;

по одному акту кондесценції (*condescensio*) та кондемнації (*condemnatio*);

7 інтромісій (*intromissio*). З них 5 – з перемишльських гродських актів і дві з галицьких гродських актів;

2 пророгації (*protogatio*) з перемишльських гродських актів;

1 візія з перемишльських земських актів;

5 роборацій (*roboratio*), з них три з красноставських, львівських і люблінських гродських актів;

8 донацій (*donatio*), половина з яких з перемишльських гродських актів та по одній з люблінських і сяноцьких гродських актів;

18 цесій (*cessio*), більшість з них – з актів перемишльського гродського суду, решта походять з канцелярій люблінського, львівського, сяноцького, галицького, калішського гродів та перемишльського земського суду;

більше трьох десятків квитів (*kwit, quietatio*). Частина з них – актів львівського, перемишльського, луцького гродів і перемишльського земського суду; решта – оригінали, видані у різних місцях (Ритаровичах, Перемишлі, Самборі);

скрипти (*skrypt, scriptum*), карти (*karta*), векселі, боргові зобов'язання. Усього 19 документів. Три з них створені в канцелярії перемишльського гродського суду. Решта видані у різний час у різних місцях (Львів, Перемишль, Білобоки, Янів, Луцьк, Ритаровичі, Люблін, Балінце);

18 контрактів на оренду або заставу нерухомості. Частина – це копії або обляти. Більшість контрактів, як зазначено у реєстрі документів, були роборовані у перемишльських, жидачівських, сяноцьких, люблінських гродських актах;

2 записи пожиттєвого володіння майном між подружжям (*ad-vitalitium*), 4 акти про зречення дружини з майнових прав на

батьківські і материнські маєтності (abrenuntiatio); 1 запис посагу дружини на маєтках чоловіка (reformatio). Усі документи з перемишльського та львівського гродських актів; до десятка документів люблінського трибуналу, як то декрети, позови, реляції, кондемнації, акти екзекуції.

6 угод (complanatio, dekret kompromisarski), укладених в Острові, Перемишлі, Львові та Варшаві. П'ять з них роборовані у перемишльському гродському і земському судах, галицькому і львівському гродських судах. Одна – це облята з галицьких гродських актів.

6 актів поділів маєтку (divisio).

8 інвентарів маєтків. З них один – копія. Ще чотири – виписи з гродських актів (acta traditio).

1 шлюбна угода (intercyza) та її апробація.

2 заповіти (testamentum). З них один облятований у перемишльському земському суді.

Реєстри та калькуляції. Зокрема реєстри виплачених боргів згідно останньої волі тестатора, реєстр якихось витрат тощо.

2 королівські привілеї. З них один на доживотне володіння нерухомістю, інший – на право митного збору у Ритаровичах. Обидва зберігалися у вигляді обляти з перемишльських гродських і земських актів.

1 декрет чи то асесорського чи то референдарського суду.

1 декрет королівської комісії у справі володіння війтівством у Лініні Самбірської економії. 1 ордонанс з наказом відібрати від якихось осіб лінинське війтівство.

В окремому фасцикулі зберігалися документи, пов'язані з військовою справою: асигнація для панцерної хоругви; декрет Радомського трибуналу, 3 кондемнації Радомського трибуналу та військового суду, 1 декрет-інфамія Радомського трибуналу; списки панцерної хоругви інфлянського підкоморія Каиновського; диспозиції цієї ж хоругви з підписами усіх товаришів. В цьому ж фасцикулі містилися друковані військові артикули, затверджені сеймом у 1609 р.⁶³

Вочевидь, архів Станіслава Ритаровського може слугувати моделлю документальних збірок шляхти більш заможної, котра домінувала над рядовою шляхетською братією та формувала регіональну еліту. Змістовно-видова структура їхніх архівів засвідчує значно більше різноманіття документальної спадщини, у формуванні котрої брала участь чимала кількість адміністративно-правових інституцій різних рівнів.

⁶³ Ibidem, f. 13, op. 1, spr. 620, s. 476–511.

Практично усі реєстри у кінці містять згадки про наявність документів, які, на думку укладачів реєстру, не становили практичної цінності („niepotrzebne”, „na nic nie potrzebne”). Як правило, вони формували окремий фасцикул й такі документи докладно не описувалися. Зі скупих та лаконічних згадок вкрай важко уявити, що це за документи. Так, в архіві Яцентія Кульчицького Тулюка вони потрапили до 9 фасцикулу „w którym kwity do lasu, pozwzy różne, prorogacje, listy, taksa cudzych budynków, testimonia i inne fragmenty na nic nie potrzebne”⁶⁴. В Архіві Станіслава Риботицького це три фасцикули, що об’єднували: „Różne papiery różnym służące, a W[ielmożnym] Rytarowskim mniej potrzebne in numero trzydzieście sześć”, „sumariusze różne, tabele, rejestra i genealogie in numero czterdzieście ośm”, „listy różne od różnych do różnych i w różnych interesach pisane, rewersa i rejestrzyki mniej potrzebne”⁶⁵. У архіві Домініка Вишотравки вони формували окремий фасцикул „w którym różne listy i inne fragmenta mniej potrzebne znajdują się”⁶⁶. В архіві Базиля Кульчицького Штокайла про такого роду документи лаконічно зазначено: „fasciculus 9. Samych listów, które się de actu nie wydają, gdyż mniej są potrzebne”⁶⁷.

Таким чином, можна стверджувати напевне, що практика укладання шляхетських архівів на теренах Перемишльської землі мала давню історичну традицію. Їхнє існування засвідчене згадками XV–XVI ст. Докладні описи документів цих архівів, що збереглися в перемишльських гродських і земських актах XVIII ст., дозволяє більш докладно з’ясувати їхні параметри. Зокрема, це були документальні збірки, що нараховували від кільканадцяти до кількадесяти документів. Втім, їхній обсяг міг складати кілька сотень і навіть кілька тисяч актів. Хронологічно документи охоплюють період з XVI–XVII ст., однак домінували документи XVIII ст. Реєстри не містять докладних вказівок про походження давніших документів, відтак залишається нез’ясованим питання, чи це були оригінали, що формували шляхетський архів в XVI–XVII ст., чи пізніші копії, котрі видавалися канцеляріями перемишльських гродських і земських судів на першу вимогу. Документи укладалися у фасцикули, кожен з яких присвячувався окремій тематиці й нараховував від кількох до кількох десятків актів. Абсолютна більшість документів шляхетських архівів становила типові для тогочасної історичної епохи акти цивільного (майнового) та судового

⁶⁴ Ibidem, spr. 601, s. 568.

⁶⁵ Ibidem, spr. 620, s. 510.

⁶⁶ Ibidem, spr. 629, s. 173.

⁶⁷ Ibidem, spr. 639, s. 466.

характеру, покликані унормувати правові відносини. У архівах рядової шляхетської братії це були акти, створені на місці за участю зацікавлених осіб або за участю канцелярії перемишльського гродського і земського суду. Архіви більш заможної шляхти не обмежувалися лишень цими джерелами комплектування й поповнювалися документацією ряду інших адміністративно-судових установ, як то гродських і земських судів сусідніх земель і воєводств, Люблінського трибуналу, королівських судів, Радомського трибуналу тощо.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie / Центральний державний історичний архів України, м. Львів, f. 13, op. 1, spr.: 510, 524, 527, 545, 566, 584, 589, 593, 601, 605, 620, 616, 620, 621, 624, 628, 629, 638, 639, 642; f. 14, op. 1, spr.: 19, 228, 235, 236, 239, 246, 263, 267, 268, 269, 275, 278.

Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie, w skutek fundacji śp. Alexandra hr. Stadnickiego wydane staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego, t. 18, Lwów 1903, t. 23, Lwów 1928.

Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contexuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski, P. 4, Varsoviae 1915.

Zbiór dokumentów małopolskich, cz. 6: *Dokumenty z lat 1386–1417*, Wrocław 1974.

OPRACOWANIA

Bańkowski P., *Polskie archiwa magnackie w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym w Kijowie*, „Archeion” 1964, t. 40, s. 161–189.

Cariowa N., *Archiwa rodowe Czajkowskich i Treterów w zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 119–125.

Ціборовська-Римарович І.О., *Родові шляхетські бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан*, Київ 2006.

Ciesielski T., *Spuścizny rodzinne i gospodarcze po polskiej szlachcie w archiwach na terenie zachodniej i południowej Ukrainy* [w:] *Streszczenie referatów Międzynarodowej kon-*

- ferencji naukowej „Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej”, Białystok 2009, s. 20–24.
- Черкаська Н.О., *Архіви магнатерії Правобережної України: історія формування, структура, інформаційний потенціал (київські зібрання): автореф. дисертації кандидата історичних наук*, Київ 2010.
- Hiscowa L., *Archiwa rodowe Prawobrzeżnej Ukrainy w Centralnym Państwowym Historycznym Archiwum Ukrainy w Kijowie*, (cz. 1), „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 127–139.
- Папакін Г.В., *Архів Скоропадських: фамільні архіви української еліти другої половини XVII–XX ст. та архівна спадщина роду Скоропадських*, Київ 2004.
- Pelc D., *Archiwa rodowe Lanckorońskich, Lubomirskich i Dzieduszyckich w zbiorach Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie*, „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 111–118.
- Polackówna H., *Uwagi o porządkowaniu archiwów rodzinnych*, „Archeion”, 1939, t. 16, s. 1–20.
- Ryszewski H., *Archiwa i archiwalia prywatne w archiwistyce polskiej – stan badań i postulaty badawcze*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici: Nauki humanistyczno-społeczne” 1991, z. 236: Historia. Archiwistyka, [Nr] 25, s. 21–39.
- Smoleńska B., *Archiwa podworskie w Polsce Ludowej*, „Archeion” 1955, t. 24, s. 37–48.
- Смуток І., *Руська шляхта Перемишльської землі (XIV–XVIII ст.). Родоводи*, т. 2, т. 4, Львів 2021.
- Suchich L., *Archiwa rodowe Prawobrzeżnej Ukrainy w Centralnym Państwowym Historycznym Archiwum Ukrainy w Kijowie*, (cz. 2), „Miscellanea Historico-Archivistica” 1998, t. 9, s. 141–150.
- Syta K., *Archiwa magnackie od XVI do XVIII w. – możliwości i kierunki badawcze* [w:] *Władza i prestiż. Magnateria Rzeczypospolitej w XVI–XVIII w.*, Białystok 2003, s. 679–691.
- Syta K., *Archiwa magnackie w XVIII wieku. Studium kultury kancelaryjno-archiwalnej*, Toruń–Inowrocław 2010.
- Zielińska T., *Archiwalia prywatne: (Pojęcie, zakres gromadzenia, metody opracowywania)*, „Archeion” 1971, t. 56, s. 71–78.